

Tijdelijke glamour in Berlijns glaspaleis

Duitse producties overheersen op 59e Berlinale

Achtergrond - 13 februari 2009

(13 februari 2009) Nog nooit zijn er zoveel Duitse films op de Berlinale vertoond als bij de 59e editie van dit internationale filmfestival. Het zijn er bijna honderd, meer dan een kwart van het totale aanbod. Boze tongen fluisteren dat het door de economische crisis komt: het is immers makkelijk en goedkoop blikken vol Duitse producties open te trekken. Maar zo simpel ligt het gelukkig niet.

Na een week rondstruinen op de Berlinale mag het hardop worden gezegd: de Duitse films zijn minstens zo goed en zeker interessanter dan het aanbod uit de rest van de wereld. De verklaring is simpel: zij worden vooral op kwaliteit geselecteerd, terwijl bij de rest van het programma (film)politieke overwegingen een belangrijke rol spelen. Welke Hollywoodsterren zijn beschikbaar, welke producenten en regisseurs moeten worden gepaaid en welke politieke boodschappen doen het in filmvorm goed bij het publiek?

Voor dat laatste heeft festivaldirecteur Dieter Kosslick een fijne neus. Halverwege het festival zijn er al 270 duizend kaartjes verkocht, evenveel als vorig jaar in totaal. Kosslick, overtuigd vegetariër, schotelt het publiek, behalve de suggestie van rode lopers vol *Stars und Sternchen*, bijvoorbeeld elk jaar een reeks films over de voedselproductieketen voor. Op de cinematografische kwaliteiten van deze films valt evenveel af te dingen als op die van het voedsel dat over het witte doek rolt. Maar [als troost serveren topkoks na de voorstelling gezonde hapjes](#).

'Sturm'

Dan liever naar de Duitse film - zeker wanneer die deels in Nederland speelt. *Sturm*, die meedingt naar de Gouden Beer, staat na een kleine week nog steeds in de top van de diverse Duitse medialijstjes, terwijl de journalisten normaal meer warmlopen voor exotischer producties. Maar om *Sturm* van Hans-Christian Schmid (*Lichter, Requiem*) kan niemand heen.

Een vrouwelijke hoofdaanklager van het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag probeert een vermeende oorlogsmisdadiger veroordeeld te krijgen. Ze wordt daarbij zowel door 'Servië' als door haar eigen mensen gedwarsboomd. De VN en de EU hebben meer belang bij een deal dan bij duur nieuw getuigenonderzoek met onzekere uitkomst. De angst voor nieuw oploeiende onrust op de Balkan, met een

martelaarschap voor de aangeklaagde, is in Den Haag groter dan de wens de waarheid te vinden en de slachtoffers recht te doen.

De aanklaagster besluit zelf naar het *Tatort* af te reizen: een stadje waar honderden vrouwen op bevel van de aangeklaagde in een bus zouden zijn gestopt, verkracht en velen daarna vermoord.

Nederlanders herkennen in *Sturm* onmiddellijk het trauma van Srebrenica. De aanklaagster (de schitterende Nieuw-Zeelandse Kerry Fox) is een mengeling van Carla Del Ponte en een Duitse collega-aanklaagster in Den Haag, die Schmid voor de film uitgebreid heeft gevolgd. Vanuit zijn Scheveningse hotelkamer was hij met zijn filmteam nog getuige van de komst van Karadzic.

Sturm is een grote Europese film van een Duitser, overwegend in het Engels, die de mechanismen van de internationale rechtspraak geloofwaardig en genadeloos blootlegt.

'Der Vorleser'

Om de verfilming van Bernhard Schlinks succesroman *Der Vorleser* kon de Berlinale niet heen. De film loopt buiten mededinging, want de Amerikaans-Duitse productie *The Reader* van Stephen Daldry is in Amerika allang te zien en voor vijf Oscars genomineerd. De Duitse kritiek is vooral opgelucht dat Kate Winslet haar rol van de analfabeete minnares die een nazi-kampbeul blijkt te zijn geweest, niet "te sympathiek" heeft gespeeld.

Winslet trekt de film inderdaad fenomenaal door de tamelijk slaapverwekkend verbeelde liefdes-episode heen. Na drie kwartier voorlezen-bij-blote-borsten komt de plot dan toch op gang. Winslets Berlinale-partyjurk stond, bij gebrek aan stof, wel vijf keer in de krant.

Eigenzinnige films

Ook eigenzinniger films vinden op de Berlinale een podium, zoals *Winterstilte*. Als er al gesproken wordt in deze lange debuutfilm van de Zwitsers-Nederlandse filmkunstenaar Sonja Wyss, is het in het Duits. Maar de weduwe en haar vier huwbare dochters hebben in hun dorp hoog in de bergen weinig woorden nodig. Ze lijken de wintertijd te doden met naaien en breien.

Maar 's nachts spookt het om hun huis, en komen ze verrassend tot leven. Wyss heeft haar magisch-realistische beeldverhaal met ijzeren consequentie verteld. Hopelijk gaat *Winterstilte* in Nederland draaien en wordt de film hier in Berlijn alsnog opgemerkt.

Sebastian Schippers relatierelaas *Mitte Ende August* valt ook in deze categorie. De film ontleent zijn inspiratie aan Goethes *Wahlverwantschaften*. De kenner kan de verwijzingen tellen, maar ook zonder Goethe is de film aardig genoeg: eigenlijk is de grote schrijver er maar wat bijgesleept.

Val van de Muur

Dat geldt ook voor het Berlinale-programma naar aanleiding van de val van de Muur, twintig jaar geleden. Het heeft er alle schijn van dat Kosslick, anders toch zo politiek verantwoord, de gebeurtenis was vergeten.

Het jaarlijkse retrospectief heeft hij gewijd aan de '70mm-film', a-politiekeer kan het nauwelijks. Daarin kunnen Duitsers nu eindelijk *The Sound of Music* bewonderen, die in de Bondsrepubliek nooit volledig werd uitgebracht. Gelukkig is ook een film als *Goya* van DDR-topregisseur Konrad Wolf te zien, een bijzondere Duits-Russische productie van rond 1970 (de productie kostte jaren) met een kunstzinnig-experimentele inslag. Wie dat wil, ziet in Wolfs aanklacht tegen de Spaanse inquisitie tegelijk een tegen de Sovjet/DDR-dictatuur.

Maar de val van de Muur leek dus vergeten – totdat een jonge Berlijnse filmfreak zich met een aantal bijzondere "filmische voorboden van *Die Wende*" bij de Berlinale meldde. *Winter Adé* heet het programma, naar de gelijknamige film van de Oost-Duitse documentairemaakster Helke Misselwitz. Deze filmische preluden op de *Wende* komen vooral uit Polen en zijn in hun unconventionaliteit al de moeite waard, maar Misselwitz' eigen film mag er ook zijn.

Het klinkt zo simpel: op een treinreis door de DDR van 1988 spreekt ze met mensen, vooral vrouwen, en volgt ze hen naar hun huis en werk. Zoveel humor, intimiteit, alledaagse intelligentie en vooral ook opstandigheid weet ze in die nadagen van haar staat ongecensureerd vast te leggen, dat het beeld van dat slaafse, kleinburgerlijke DDR-volkje volledig op de helling gaat.

Aardbeifolie

Hetzelfde beeld ontstaat in een meeslepende documentaire die door de Avro en de Nederlandse producent Cobos mede mogelijk werd gemaakt: *Ein Traum in Erdbeerfolie*. 'Aardbeifolie' was een van de materialen waarin de Oost-Berlijnse mode-avantgarde van de jaren tachtig zijn modellen hulde – je moest toch wat. Regisseur Marco Wilms, toen een van hen, gaat in de film op zoek naar het levensgevoel van die tijd en laat met zijn oude vrienden zo'n DDR-modeshow uit het creatieve off-circuit van Prenzlauerberg herleven. Binnenkort in Nederland te zien.

Het gaat goed met de Duitse film en met de Berlinale. Tom Tykwer (*Lola rennt*, *Het parfum*) heeft het glaspaleis van de Sony-Zentrale aan de Potsdamer Platz, midden in het filmfestival, zelfs tot zenuwcentrum van zijn openingsfilm *The International* gemaakt. Wie deze Hollywood-politthriller gaat zien, zal nooit meer vergeten hoe het New Yorkse Guggenheim-Museum - nagebouwd in filmstudio Babelsberg bij Berlijn - in de shoot-out finaal aan flarden gaat, terwijl de avant-gardekunst er, vermengd met bloed, van de muren druipt.

Volgende week is dit Berlinale-Palast weer gewoon het Theater am Potsdamer Platz van Joop van den Ende, waar de musical *Mamma Mia!* volle zalen trekt. Dan is de dans om de Gouden en Zilveren Beren weer voorbij.

Annemieke Hendriks is freelance journaliste in Berlijn en Amsterdam. Van haar hand verschijnt binnenkort het boek 'Unheile Heimat - Eine Reise zu Familien in der Mitte Europas', over multi-etnische families in Midden-Europa.

Afbeeldingen:

Beer op Potsdamer Platz: [Berlinale](#)

Kate Winslet: [dpa/picture-alliance](#)

Sound of Music: [dpa/picture-alliance](#)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/799/tijdelijke-glamour-in-berlijns-glas-paleis>